

УДК 37.035.7 (477)

Роман Проць, аспірант кафедри теорії та методики фізичного виховання
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ВІЙСЬКОВО- ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ВИХОВАННІ

У статті здійснено концептуальний виклад військово-патріотичного виховання (ВПВ) молоді у сучасній українській педагогіці у вимірах: мети національного виховання та його складової – військово-патріотичного виховання, системи принципів та підходів, завдань, шляхів, засобів і методів їх реалізації, критеріїв вихованості. Встановлено, що реалізація мети і завдань ВПВ молоді є можливою шляхом використання засобів фізичної культури і спорту на засадах етнопедагогіки.

Ключові слова: військово-патріотичне виховання, захист Вітчизни, природовідповідність, фізична культура, етнопедагогіка.

Постановка проблеми. Проблема військово-патріотичного виховання молоді є складна і багатогранна, а її вирішення має багатовекторне спрямування. Перш за все, військово-патріотичне виховання молоді пов'язане з історичними традиціями мілітарної культури українського народу та Держави, в основі якої – захисна, а не нападницька функція національних Збройних Сил.

Соціальне замовлення щодо військово-патріотичного виховання полягає у вихованні людини і патріота, готового до виконання свого синівського і громадянського обов'язку – захисту Батьківщини, її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності, що проголошено Конституцією України (ст.17) [3].

А тому військово-патріотичне виховання молоді є складовою частиною патріотичного виховання та підготовки юнаків допризовного віку до військової служби [1, 48]. Однак це не накладає вікової і статеві регламентації на здійснення мети і завдань військово-патріотичного виховання молоді в сучасному українському вихованні.

Метою статті є концептуальний виклад військово-патріотичного виховання (ВПВ) молоді у сучасному українському вихованні у вимірах: мети національного виховання та його складової – військово-патріотичного виховання, системи принципів та підходів, завдань, шляхів, засобів і методів їх реалізації, критеріїв вихованості.

Стан розробленості проблеми. У розробці проблеми військово-патріотичного виховання молоді основними є нормативні документи, в яких закладено підвалини концепції військово-

патріотичного виховання (ВПВ) у сучасному українському вихованні: Конституція України, Закон України “Про Збройні Сили України”, Закон України “Про загальний військовий обов'язок і військову службу”, Національна програма патріотичного виховання населення, формування здорового способу життя, розвитку духовності та зміцнення моральних засад суспільства (постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.99 р. № 1697), Указ Президента України “Про концепцію допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді” (Із змінами, внесеними згідно з Указом Президента № 1227/2003 (1227/2003) від 29.10.2003), накази та рекомендації військового комісаріату, органів управління освіти.

Проблема військово-патріотичного виховання в процесі допризовної підготовки старшокласників розроблялася в працях М.М. Баки, Ю.О. Квашніова, О.В. Кириченка, Я.І. Конопенка, Ю.В. Крамаренка, А.О. Литвиненка, М.І. Нещадима, С.І. Операйла, М.І. Томчука, основні положення яких враховано у даному дослідженні.

Виклад основного матеріалу. *Мета військово-патріотичного виховання* підпорядкована меті національного виховання: виховання цілісної та всебічно розвиненої особистості, яка є носієм світоглядної свідомості, ідей, поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв, інших соціально значущих надбань вітчизняної і світової духовної культури [6, 83].

Військово-патріотичне виховання спрямоване на формування у молоді високих патріотичних, морально-психологічних, розумових і фізичних

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ВИХОВАННІ

якостей, необхідних для військової служби у лавах Збройних Сил України.

Невіддільним від вирішення мети військово-патріотичного виховання є забезпечення єдності навчання, виховання, розвитку, психологічної і фізичної підготовки молоді до захисту Вітчизни, а також навчання молоді основ військової справи [3].

Мета військово-патріотичного виховання може бути досягнута у вирішенні таких *завдань*:

- формування почуття патріотизму, любові до свого народу, його історії, культурних та історичних цінностей;

- формування ідеалу людини-патріота, захисника Вітчизни на прикладах героїчної боротьби Українського народу за незалежність;

- виховання громадянських почуттів і свідомості, поваги до Конституції і законів України, соціальної активності та відповідальності за доручені державні та громадські справи;

- формування здібностей до аналізу зовнішньої та внутрішньополітичної обстановки, вміння на цій основі самостійно адекватно оцінювати події, що відбуваються у державі і світі, визначати свою роль та місце в цих подіях, а також у підтриманні належної обороноздатності країни;

- формування прагнення до оволодіння військовими знаннями, досягнення відповідного рівня фізичної підготовки та витривалості;

- військова професійна орієнтація молоді, формування, розвиток мотивації, спрямованої на підготовку до захисту Української держави і служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях;

- здійснення конкурсного відбору кандидатів для вступу у вищі військові навчальні заклади і проходження військової служби за контрактом [2].

Теоретико-методологічними засадами військово-патріотичного виховання є його державна спрямованість; науковість; пріоритет гуманістичних і демократичних цінностей, повага до конституційних прав і свобод людини і громадянина; взаємозв'язок та узгодженість змісту, форм і методів допризовної підготовки та освітньо-виховної роботи; природовідповідність; культуровідповідність; народність.

Реалізація мети і вирішення завдань військово-патріотичного виховання молоді відбувається *шляхом* її ознайомлення з положеннями Конституції України про захист Вітчизни, Законів України "Про оборону України", "Про загальний військовий обов'язок і військову службу", інших нормативно-правових актів з питань оборони, військового будівництва та проходження військової служби [1, 48 – 49]; створення системи шефських

зв'язків військових частин з навчальними закладами, в яких проводиться допризовна підготовка, взаємодія з ветеранськими та іншими громадськими організаціями патріотичного спрямування; приклади героїчної боротьби українського народу за незалежність; набуття практичних навичок з основ військової справи, у тому числі з вогневої, тактичної, прикладної фізичної та медико-санітарної підготовки; засвоєння досвіду народної (козацької) педагогіки; військово-патріотичне виховання у процесі вивчення основ наук, засобами мистецтва, у суспільно-корисній праці, у сім'ї; використання природних чинників та артефактів; позакласна та позашкільна робота; участь у всеукраїнських і регіональних спартакіадах, змаганнях з військово-прикладних видів спорту, ігри оборонно-масової і військово-патріотичної спрямованості.

Домінуючими *методами* військово-патріотичного виховання є переконання – формування впевненості у суспільній корисності діяльності з підготовки до захисту Вітчизни; стимулювання – реалізується в різноманітних формах заохочення та змагання; особистий приклад – діяльність вихователя, який має бути взірцем для молоді, забезпечити педагогічну вимогу, вміє надати доручення і перевірити його виконання; самопідготовка – процес активного формування і самовдосконалення молоді людини, виховання почуття патріотизму, яке реалізується шляхом самозобов'язання, самостійного навчання та самоконтролю.

Критерієм вихованості виступають активність у навчально-виховному процесі і громадській роботі; сформованість національної самосвідомості, любові до рідної землі і свого народу; непохитна вірність українській національній ідеї, принципам народної моралі; фізична, морально-психологічна та усвідомлена готовність до здійснення соціальних і майбутніх професійних функцій; готовність і бажання працювати задля розквіту Української держави та захищати її; чуття духовної єдності поколінь, любові і поваги до батьків, свого роду та історії рідного народу; шанобливе ставлення до культури, звичаїв, традицій українського та інших народів.

Висновки. Викладена концепція військово-патріотичного виховання молоді є ідеальною (теоретичною) моделлю важливого напрямку сучасного українського національного виховання: цілеспрямованої підготовки молоді до захисту Вітчизни. Втілення основних положень моделі у практику освітньо-виховної діяльності потребує належної організації фізичної прикладної підготовки молоді у поєднанні з морально-

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ РОДИНИ У МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДИТИНИ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТОЛІТТЯ)

психологічною та інтелектуальною. Досягнення такої інтеграції можливе шляхом використання, перш за все, досвіду народної (козацької) педагогіки, його вивчення і впровадження у зміст, форми і методи сучасного виховання.

1. Врублевська М.О., Григораши В.В. *Настільна книга заступника директора*. – Х.: Вид. група "Основа": "Тріада +", 2008. – 320 с.

2. *Захист Вітчизни: на допомогу викладачеві / Упоряд. М. Голубенко*. – К.: Шк. світ, 2007. – 112 с.

3. *Захист Вітчизни: Підруч. для 10 – 11 кл.*

загальноосвіт. навч. закладів / М.М. Бака, Ю.О. Квашиньов, А.О. Литвиненко, С.І. Операйло; За ред. Ю.О. Квашиньова та А.О. Литвиненка. – К.: Вежа, 2006. – 448 с.: іл. + 8 с. кольор. іл.

4. Кириченко О.В. *Допризовна підготовка молоді*. – Х.: Вид. група "Основа", 2008. – 224 с.

5. *Книга керівника позашкільного навчального закладу: довідково-методичне видання / Упоряд. З.М. Рудакова; Л.М. Павлова*. – Харків: Торсінг плюс, 2006. – 608 с.

6. Щербань П.М. *Прикладна педагогіка: Навч.-метод. посіб.* – К.: Вища шк., 2002. – 215 с.

Стаття надійшла до редакції 15.04.2009

УДК 37.09.034(477)“ХІХ”

Наталія Муляр, здобувач кафедри педагогіки
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ РОДИНИ У МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДИТИНИ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТОЛІТТЯ)

У статті з огляду на історичний контекст розглядається провідна роль батьків у вихованні дітей. Визначено умови успіху сімейного виховання, який значною мірою залежить від організації домашнього побуту, традицій родинного життя, дотримання певних сімейних правил, тощо.

Ключові слова: українська сім'я, християнська сім'я, Євангеліє, морально-етичне виховання.

Постановка проблеми. Сім'я та родина, підтверджує історичний досвід, як самодостатня автономна система, найменше піддається руйнації, чужому впливу. Вона найміцніше тримається рідного ґрунту духовної культури, береже традиції і звичаї минулих поколінь свого народу і є своєрідним джерелом для примноження та засвоєння цінностей морально-етичного виховання дітей.

На сучасному етапі розвитку української сім'ї із дедалі більшою гостротою постає проблема відродження її культури та духовності, які б базувалися на потужній системі глибинних морально-етичних цінностей.

Аналіз останніх досліджень. Виховання дітей в українських родинах досліджується сучасними вченими різнопланово. Виховання моральної особистості у сім'ї розкрито у наукових розвідках Л. Артемової, В. Бачініна, О. Вишневецького, Д. Луцика; у низці досліджень розглянуто підготовку батьків до морального

виховання: О. Докуніна, Б. Ковбас, В. Костів, В. Вовчик-Блакитна.

Звертаючись до педагогічної науки минулого, ставимо за мету розкрити ціннісні орієнтації української сім'ї у морально-етичному вихованні дитини другої половини ХІХ – початку ХХ століття.

Виклад основного матеріалу. Автобіографії та біографії великих людей засвідчують, що значну роль у розвитку їхніх найкращих моральних почуттів відігравала позиція батьків щодо морально-етичного виховання. Особливо ніжно й з любов'ю написані ті рядки у поетичних спогадах відомих поетів, письменників, учених (Т. Шевченка, І. Франка, К. Ушинського, Я. Чепіги та ін.) де вони розповідають про матір, її поведінку, вплив на перші дитячі уявлення, манеру поведінки, інтереси та діяльність тощо. З цього приводу Т. Шевченко писав: “..І я живу, і надо мною з своєю божою красою гориш ти, зоренько моя, моя порадонька святая! Моя ти